

«*Θῶσι τὰ δικαιώματα τῆς γῆς.*» Ἀνάλογοι νομικαὶ σχέσεις περὶ γεωκτησίας ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἃν καὶ ἡ ἀφαιρηθῆσα ἦτο ἐν μέρει διάφορος.¹ Αἱ ὑποδημοσίου γαῖαι ἐλέγοντο καὶ τιμαριωτικά, διότι οἱ Τιμαριοῦχοι ἐκ *τούτων* τῶν γαιῶν (καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν Μουλκίων, βακουφικῶν ἢ τῶν τοῦ Στέμματος) εἰσέπραττον τοὺς ἐγγείους φόρους καὶ τὰ δικαιώματα τῶν μεταβιβάσεων (ταποῦ), πρὸς ἀμοιβὴν τῆς στρατιωτικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας καὶ ὑποχρέωσης. Ἐκτὸς ὅμως τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων καὶ τελεσμάτων τῶν ἀγρῶν, ὡς καὶ τοῦ ἐδαφονομίου (ταποῦ) κατὰ τὰς μεταβιβάσεις, οὐδὲν **δικαίωμα κυριότητος**, ἢ ἄλλο τι ἐν γένει δικαίωμα εἶχον ἐπ' αὐτῶν οἱ Σπαχήδες, μὴ δικαιούμενοι γαῖας ὑποδημοσίου, κειμένης ἐντὸς τοῦ Τιμαρίου των, ἀδικοῦτος, ἢ κατεχομένης ὑπ' ἄλλων νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τῶν κατόχων αὐτῶν αὐθαρέτως καὶ παραδώσωσιν εἰς ἄλλους, ἢ νὰ οἰκιοποιηθῶσιν οἱ ἴδιοι, ἢ μεταβιβάσωσιν εἰς υἱοὺς αὐτῶν, ἢ εἰς εὐαγγῆ ἰδρύματα.²

Δίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι δικαστικαὶ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων Ναυπάκτου (ἔτους 1728) καὶ Βονίτσας (ἔτους 1749) ἐκδοθεῖσαι συνεπεῖα ἀγωγῆς χριστιανικῶν κοινοτήτων κατὰ τῶν οἰκείων Σπαχήδων, διότι οὗτοι ἀπῆλθον φόρους ἢ ἐζήτησαν νὰ ἐξασκήσωσι δικαιώματα νομῆς, δι' εἰσαγωγῆς ξένων ποιμνίων, εἰς τὰς κοινοτικὰς βοσκὰς, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν κοινοτήτων δὲν εἶχον οἱ Σπαχήδες τοιοῦτον δικαίωμα. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδείχθη ὅτι οὐτε οἱ φόροι, οὐτε τὸ δικαίωμα τῆς νομῆς ἦσαν ἐν τῷ βασιλικῷ (κτημα-

¹ Zachar. v. Lingenthal, ὡς ἄνω σελ. 1X. Michelsen und Nedderich Gesch. d. deutsch. Landv. 2 Aufl. σελ. 227, 276, 282.

² Συλλογὴ Κανονισμῶν καὶ Φετῶν παρὰ Hammer ὡς ἄνω, σ. 377 καὶ ἐξῆς. Ἴδε καὶ Κανονισμὸν Ἀχμέτ τοῦ Α'. (ἔτους 1623) αὐτόθι σελ. 388. Mouradjea d'Osson, Tableau Général de l'empire Ottoman τόμ. 7 σελ. 372. Δ' Νικολαΐδου Ὁδομ. Κώδ. Νόμος περὶ Γαιῶν (1858) ἀρθ. 88. Ἀνάλογοι διατάξεις καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς: «ἀγροὶ δὲ δημόσιοι, οἵτινες εἰς τὸ δηνεκὲς ἐπιμισθοῦνται, δὲν δύνανται νὰ ἀνακαλῶνται ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου (τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ) ἀνευ τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος αὐθεντίας». Πανδεκ. 39 δ'. ν. 11 § 1 καὶ: «ὁ πρῶτον ὀφείλει ἐν ἐπαρχίᾳ ἢ στρατευόμενος, οὐ δύναται ἀζήνητον ἀγοράζειν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ πατῶρον παρὰ τοῦ δημοσίου». Βασιλικῶν 19 ἀ' 60 ἴδε καὶ 19 ἀ' 44.

τολογικῷ) Καταστίχῳ κατακεχωρημένα, ἐξεδόθησαν ἀποφάσεις κατὰ τῶν Σπαχήδων ἀπαγορεύουσαι αὐτοῖς νὰ ἐνοχλῶσι τὰς κοινότητας.¹ Ἐν γένει οἱ Σπαχήδες δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσπράξωσιν οὔτε φόρον, οὔτε ἄλλο τι δικαίωμα οὔτε νὰ ἐκδώσωσι ταπία (τίτλους), ἢ ἐνεργήσωσι τι μὴ εὐρισκόμενον κατακεχωρημένον ἐν τῷ βασιλικῷ (κτηματολογικῷ) Καταστίχῳ, οὔτινος ἀπόσπασμα ἐπίσημον δι' ἐκάστην περιφέρειαν ὄφειλον νὰ ἔχωσιν οὗτοι.²

Γ Ε Ω Ρ Γ Ο Ι

Προσωπικὴ κατάστασις αὐτῶν μέχρι τῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ Τανζιματίου (1839).

Κατὰ τὸ Σερι (ἱερὸν νόμον) δὲν ἐπετρέπετο δουλεῖα τῶν ὑποταχθέντων καὶ πληρωνόντων τοὺς τεταγμένους φόρους, ἐπομένως οὐδὲ τῶν γεωργῶν Δουλοπαροικία.³ Ἐν τούτοις ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἀνελλιποῦς καταβολῆς τῆς δεκάτης, τῶν ἐγγείων καὶ λοιπῶν φόρων, ἐφ' ὧν ἠδράζετο τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα τῆς Τουρκίας, καὶ ἐπομένως αὐτῇ ἡ ἀσφάλεια καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐπικρατείας, ἐπέβαλε τὴν διατήρησιν τῆς Δουλοπαροικίας τῶν γεωργῶν, ἦν οἱ Τούρκοι εὗρον ἐν ταῖς κατακτηθείσαις χώραις τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους. Ἐπὶ τῇ θάσει ῥήσεων τοῦ Κορανίου, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ Γεωκτησίας κεφαλαίου λεπτομερέστερον ἐξεθέσαμεν, δικαιούται ὁ Καλίφης (Σουλτάνος) νὰ θεοπίζῃ πᾶν μέτρον ἀστικῆς καὶ πολιτικῆς φύσεως, τὸ ὅποιον ἀπαιτεῖ τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἀνωτάτης ἐν τῇ

¹ Δ. Β. Κασβίκη, ἐγχειρίδιον τοῦ ἐν ἰσχύει Ὁδομ. Δικαίου Ἀθῆναι 1859 σελ. νά. 113, 419.

² Αὐτόθι σελ. 98, Φερμάνιον τοῦ ἔτους 1791. Ἴδε ὅμοια καὶ διαταγὴν τοῦ Ἀλή Πασᾶ Ἰωαννίνων τοῦ ἔτους 1813 αὐτόθι εἰς σελ. 94.

³ Τουρνάουφ, Μουσουλμ. Δικ. ὡς ἄνω τόμ. Β'. 17. Hammer ὡς ἄνω σελ. 5, 165 καὶ ἐξῆς.